

Elżbieta Cymerys

PO KOLEJNYM EGZAMNINIE GIMNAZJALNYM

Za nami egzamin gimnazjalny 2003 r. My – nauczyciele jesteśmy bogatsi o doświadczenie nowej jakości w pracy edukacyjnej.

Egzamin, jak wiemy, jest powszechny i obowiązkowy, ponieważ otrzymanie świadectwa ukończenia szkoły uzależniono od uzyskania pozytywnych ocen rocznych w ocenianiu wewnątrzszkolnym oraz przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego.

Zadajemy sobie pytanie, jak przygotować ucznia do tego ważnego w jego życiu przedsięwzięcia. Analiza arkusza egzaminacyjnego i wyników zadań egzaminu pomaga w wyciąganiu wniosków z dotychczasowej pracy z uczniem i zaplanowaniu kierunków działań mających na celu jak najlepsze przygotowanie ucznia do egzaminu. Ten sprawdza główne umiejętności i wiadomości potrzebne uczniowi do dalszej nauki. Mają one charakter ponadprzedmiotowy. Są ważne dla każdego człowieka i potrzebne w życiu codziennym. Zostały one opisane w *Standardach wymagań egzaminacyjnych*.

Zadania w arkuszu nie są zestawione przypadkowo, lecz powiązane tematem przewodnim egzaminu. Uczeń pracuje w oparciu o teksty literackie, źródłowe, popularnonaukowe, publicystyczne oraz reprodukcje dzieł sztuki. Mogą to być teksty nieznanne wcześniej uczniowi, bo rozwiązując kolejne zadania ma się on głównie wykazać umiejętnościami kształconymi w ciągu całego etapu edukacyjnego. Więc przygotowanie do egzaminu **nie polega** na „powtórkach” na miesiąc – dwa przed egzaminem, bo cóż powtarzać?!

Przygotowanie do egzaminu to **żmudna**, trzyletnia praca. Winna być więc dobrze zaplanowana. Nauczyciel musi być świadomy, jakich umiejętności wymagać się będzie od ucznia na egzaminie i wiedzieć, że każde działanie na lekcji i podczas wykonywania prac domowych ma te umiejętności kształcić, pogłębiać i utrwalać. Przy czym kładziemy nacisk na kształcenie umiejętności wspólnych dla różnych przedmiotów i ścieżek edukacyjnych.

Warunkiem wszelkich działań związanych z rozwiązaniem zadań testowych jest poprawne odczytanie ich treści. Podstawowym składnikiem sprawności językowej jest czytanie. Nabywanie tej umiejętności jest procesem długim i rozwojowym, a więc należy uczyć czytania (na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym) wszechstronnie i całościowo, wdrażając techniki czytania cichego i głośnego oraz czynności funkcjonalnego rozumienia różnych tekstów. Odczytywanie właściwego rozumienia czytanych tekstów, analiza poleceń ćwiczeń, tematów pisemnych wypowiedzi musi być stale obecnym elementem w procesie edukacyjnym. Zwracajmy uwagę, by uczeń dostrzegał wszystkie wyrazy w poleceniach i rozumiał ich znaczenie, bo w nich znajdują się sugestie co do wyboru formy wypowiedzi i jej precyzji. Nie jest obojętne, jakich wyrazów użyje, biorąc pod uwagę ich treść i zakres.

Uczniowie potrafią wyszukiwać informacje z tekstu, określać skutki wydarzeń przedstawionych w tekście, ale już trudność sprawia im rozumienie myśli tam zawartych i ich interpretowanie poprzez analizowanie różnych rodzajów tekstów i odczytywanie informacji przenoszonych przez dzieło sztuki. Wykorzystywanie kontekstów (historycznych, biograficznych, kulturowych, malarskich) wymaga stałego odnoszenia danego tekstu do posiadanej już wiedzy. Uczeń musi płynnie ją wykorzystywać, nie zasklepić się tylko w ramach jednego przedmiotu, a to wymaga ćwiczeń. Pamiętajmy! To jest egzamin ponadprzedmiotowy. Jednak i umiejętności typowo polonistyczne są konieczne do podjęcia pewnego procentu zadań. A więc organizujemy ćwiczenia w samodzielnym analizowaniu

tekstów poetyckich, w wyszukiwaniu środków wyrazu, określaniu ich funkcji, dobieraniu cytatów potwierdzających określone myśli.

Niektóre z zadań otwartych wymagają odpowiedzi zwięzłych, inne nieco obszerniejszych, ujętych w odpowiednie formy. Przeszkodą dla wielu uczniów w realizacji tych zadań jest niezbyt sprawne posługiwanie się językiem i nie do końca opanowane formy wypowiedzi. Uczeń musi znać wyróżniki formalne form wypowiedzi objętych standardami wymagań egzaminacyjnych i dostosować wypowiedź do sytuacji komunikacyjnej. Stąd tak ważne w naszej codziennej pracy z uczniem jest wykazywanie i podkreślanie różnic np. między zawiadomieniem, ogłoszeniem i zaproszeniem, czy odmianami notatek (biograficzną, encyklopedyczną czy taką, którą możemy zamieścić w kronice szkolnej). Jak istotna w tego typu wypowiedziach jest precyzja słowa, kompozycja i spójność tekstu oraz posługiwanie się odpowiednim stylem, wie każdy polonista i dla tego może w bieżącej pracy z uczniem zabraknąć ćwiczeń słownikowych i frazeologicznych.

Ponieważ, jak wspomniałam na początku, teksty skupione są wokół tematu przewodniego, uczeń może, a czasem musi, wykorzystywać informacje z zamieszczonych w zestawie tekstów. Jednak wyniki dotychczasowe świadczą o małej sprawności w zakresie syntetyzowania wiadomości pozyskiwanych z tekstów kultury oraz tworzenia prostych i spójnych wypowiedzi o charakterze informacyjnym. Należy pamiętać, że formułowanie komunikatywnych tekstów jest możliwe tylko wówczas, gdy uczniowie mają bogate słownictwo i sprawnie posługują się językiem. Czasem lepiej omówić o jedną lekturę mniej, a więcej czasu poświęcić na „szlifowanie” poprawności języka i stylu oraz zapisu, by słowa były używane zgodnie z ich znaczeniem i zastosowaniem odcieni znaczeniowych, bez stosowania skrótów myślowych i swobodnych łączy słów w nowe, nieuzasadnione związki. A nauczanie gramatyki powinno służyć praktycznemu posługiwaniu się językiem, by np. stosowanie interpunkcji wynikało ze znajomości podstawowych struktur składniowych, a nie było przypadkowe.

A zatem uczeń musi posiadać tę świadomość, że tylko systematyczna i mozolna praca zagwarantuje mu sukces na egzaminie.

Elżbieta Cymerys
doradca metodyczny języka polskiego